Erja Fagerlund
neuvotteleva virkamies
Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)

Asiantuntijalausunto: Ympäristövaliokunta 1.3.2018
Asia: E 5/2018 vp Valtioneuvoston selvitys: Kiertotalouspaketti 2018

Työ- ja elinkeinoministeriö tukee valtioneuvoston näkemystä kiertotaloudesta. EU komission uusi ns. minipaketti kattaa erityisesti muovistrategian ja vaihtoehtotarkastelun kemikaali- tuote- ja jätesäätelyn rajapintojen haasteisiin, joissa on nähty pullonkauloja kiertotalouden mukaisten pitkäikäisten, korjattavien, kierrätettävien ja uudelleenkäytettävien tai teollisiin symbiooseihin soveltuvien sivutuotteiden ja jätteiden kestävässä ja turvallisessa hyödyntämisessä.

Komissio on myös julkaissut kiertotalouden seurantakehikon, johon on valittu olemassa oleviin tilastolähteisiin perustuvia indikaattoreita. Kokonaisuus uusista avauksista koostuu tässä vaiheessa lähinnä kolmesta tiedonannoista. Kokonaisuuteen kuuluu myös erikseen käsiteltävä laivojen jätteitä koskeva aloite.

Komissio on ilmoittanut antavansa vielä kevään aikana lainsäädäntöaloitteen kertakäyttöisten muovituotteiden ja muovisten kalastusvälineiden kieltämisestä. Näihin kuuluisivat ilmeisesti lähinnä kuluttajien pientuotteet, kuten aterimet, mehupillit ja astiat sekä osa kalastusvälineistä.

Muovistrategia ja turvalliset materiaalikierrot

Merten muovikuormitus ja muut muovijätteen haitat ovat nousseet keskustelluksi globaaliksi ongelmaksi osin jätehuoltojärjestelmän riittämättömyyden osin kulutuksen ja nopean kaupungistumisen myötä. Muovi on kevyttä ja sitä on kaikkialla, laatuja on runsaasti, myös yhdistettynä muihin materiaaleihin. Muovi soveltuu moniin tarkoituksiin. Suomessa esim. pullopanttijärjestelmä on toiminut suhteellisen hyvin roskaantumisen yhtenä estäjänä, vaikka vapaamatkustajaongelma rahoituksessa saattaa olla kasvamassa rajakaupan myötä.

TEM näkee tiedonantojen liittyvän globaalien ongelmien ratkaisuun, jossa tarvitaan innovaatioihin, osaamiseen, koulutukseen, vientiin sekä yhteistyöhöni liittyvää kannustejärjestelmää. Tarvitsemme uusia teknologioita, kokeiluja, toimintatapoja ja kiertotalouteen kannustavaa innovaatioympäristöä.

Muoveissa arvon säilyttäminen on vaikeaa, samalla esimerkiksi pakkaukset auttavat vähentämään ruokahävikkiä toimitusketjun eri vaiheissa. Elintarvikeketjun turvallisuudesta kuluttajille ei ole syytä tinkiä. Joiltakin osin on olemassa mahdollisuuksia korvaaviin ratkaisuihin, mutta soveltamiskokemuksia ei vielä kaikin osin ole.

Muoveja, jopa muovisia kertakäyttötuotteita käytetään mm sairaaloissa ja osana muita palvelukonsepteja. Muoveja käytetään niiden ominaisuuksien vuoksi myös sähkölaitteissa. Osa mikromuoveista on peräisin tekstiileistä ja niiden pesusta

TEM toteaa, että sekä muovi- että rajapintatarkastelun tiedonantojen jälkeen valittavilla toimilla voi olla merkittäviä, odottamattomiakin, vaikutuksia laajalti talouteen, investointeihin ja eri toimialoille niin Suomessa, EU-maissa kuin EU:n ulkopuolella.

EU:n kemikaali-, tuote- ja jätelainsäädäntöön liittyvät rajapintakysymysten ratkaisussa tärkeintä on turvata turvalliset materiaalikierrot niin kuluttajille kuin työntekijöille, mikä voidaan ottaa huomioon riskiarviointi- ja altistuskysymyksiin perustuvin ratkaisuin erilaisissa tilanteissa, toisaalta kuluttaja- toisaalta ammattikäyttöön liittyvissä tuotteissa.

TEM toteaa, että parhaillaan on käynnissä kemikaaleihin ja luokituksiin liittyviä uudistuksia, jotka tuomatta lisähyötyä terveydelle ja turvallisuudelle näyttäisivät rajoittavan erityisesti esimerkiksi tuotteiden eliniän pidentämistä. EU:n sääntelyn toimivuutta ja tuloksellisuutta koskevaan REFIT-ohjelmaan liittyen olisi hyvä ottaa vakavasti myös kemikaali- tuote ja jätelainsäädännön rajapinnat tavoitteena mm. sääntöjen yhtenäistämineni, hallinnollisen taakan vähentäminen ja -teknologian parempi hyödyntäminen.

TEM korostaa kuitenkin, että sekä esillä olevien ongelmien ratkaisuun, mukaan lukien muovistrategia, että kemikaali- tuote ja jätelainsäädännön rajapintaan liittyvät kysymykset ovat laajoja ja niihin liittyy runsaasti vaikutusarviotarpeita ja yksityiskohtia, jotka täsmentyvät selkeästi vasta myöhemmässä vaiheessa. Komission konsultaatio muovistrategiasta antaa osaltaan tietoa ja **on tärkeä perehtyä huolella sidosryhmien ja eri alojen asiantuntijoiden näkemyksiin, kokemuksiin ja ratkaisuvaihtoehtoihin.**

TEM kannalta kiertotaloudessa yleensä olennaista on säilyttää

- kilpailullinen talous markkinalähtöinen avoin talous, ja jäykistämätön innovaatioihin kannustavan säädösympäristö
- turvallisesti käyttötarkoitukseen soveltuvat materiaalikierrot, mutta samalla tarpeettoman hallinnollisen taakan välttäminen.
- uusien liiketoimintakonseptien ja investointinäkymien kannustus selkein ja ennustettavin pelisäännöin
- resurssien älykkään ja kestävän käytön, usein kierrätysraaka-aineiden kohtelun samalla tavalla kuin muidenkin raaka-aineiden
- materiaalit virtaavat sisämarkkinoilla ja globaalisti, siksi esimerkiksi muovien tai niiden sisältämien huolta aiheuttavien aineiden merkinnät ja jäljitettävyys tulisi saada toimimaan globaalisti ja edullisin kustannuksin, esimerkiksi kansainvälistä yhteistyötä ja standardisointia edistäen

Muovistrategiaan liittyen TEM tulee toimimaan aktiivisesti myös kansallisella tasolla hyvien ja toimivien muovikysymyksiin liittyvien ratkaisujen selvittämiseksi yhdessä ympäristöministeriön ja muiden ministeriöiden kanssa.